

de eerste lijn

KANSARMOEDE

4

“Het staat niet
op mijn gezicht
te lezen”

Kijk ook op

 klasse

2 Story: “Houd mijn kinderen erbuiten” | **6 Specialist:** “Geloof in je leerlingen” | **7 Test:** Heeft jouw school aandacht voor (kans)armoede? | **11 Aanpak:** Zes pijlers van een sterk kansarmoedebeleid

Sandra Carlier, ouder:

“Houd mijn
kinderen
erbuiten”

“De school weet het niet en ze hoeft het niet te weten. En het staat gelukkig niet op mijn gezicht te lezen”, zegt Sandra Carlier (34), mama van drie kinderen. Ze krijgt thuis de eindjes niet altijd aan elkaar geknoopt. Daardoor heeft ze ook met de school soms problemen.

“Ik kom uit een groot gezin. Mijn ouders hebben hun best gedaan, maar het leven eist zijn tol: echtscheidingen, faillissementen. Op een dag kwam ik terug van bosklassen en moest ik meteen mijn koffer maken om naar een instelling te gaan. Daar moesten we ‘tante’ en ‘nonkel’ zeggen tegen de opvoeders. Ik heb dat niet één keer over mijn lippen gekregen. Omdat ik de oudste was, zorgde ik voor mijn jongere broer en zus. Ik werd hun mama in de instelling. Ik was amper twaalf.”

“Ik heb drie kinderen. Mijn oudste zoon (14) is een heel goede doelman en wilde graag naar de topsportschool. Tot hij zag wat dat zou kosten. ‘Ik ga toch niet, jullie kunnen dat nooit betalen’, zei hij. We hebben toen gerekend en hem toch laten gaan. Maar het is niet evident om de eindjes aan

liever rechtstreeks aan de juf af in de klas in plaats van ze op de speelplaats achter te laten. Dat geeft mij een veiliger gevoel. Onlangs kregen we een brief van de school. Er waren zo veel nieuwe kleuters dat de school de klassen moest herverdelen. Ik heb de brief drie keer gelezen en snapte er nog niets van. ‘Er is een pertinent tekort aan ruimte’, ‘we zoeken naar een duurzame oplossing’ en ‘een en ander zal gecompenseerd worden’. Ik heb erop geschreven: ‘Wat betekent dat nu voor mijn kind?’ Het antwoord konden ze mij toen wél in één zin geven. ‘Waarom dan zulke lange brieven maken?’

NOOIT GELEERD

“Je kind knuffelen, samen spelen en huiswerk maken, overleggen met de leraar. Ik moet kunnen wat ik zelf nooit gezien of meegemaakt heb. Dat is niet

“De school vertrouwt me niet”

elkaar te knopen. De huishuur betaal ik klokvast, de meeste andere facturen pas als er genoeg geld is. Soms komen de kinderen thuis van school en zeggen: ‘Mama, je hebt de schoolrekening niet betaald’. Ze moeten mijn kinderen erbuiten houden. Naar school gaan is duur. Ik ken een mama die de kopieën en de boeken niet kon betalen. Haar kind moest alles dan maar overpennen.”

REKENING IN DE AGENDA

“Soms heb ik het gevoel dat de school me niet vertrouwt. Toen mijn dochter leesproblemen kreeg, vroeg het CLB of ik zelf ook wel eens las. Alsof haar leesprobleem mijn schuld is. Ik ben toen naar een logopedist gegaan. Dat heeft veel geld gekost. Toen de school me vroeg of ze het verslag van het onderzoek mocht inkijken, heb ik geantwoord: ‘Nee, ik heb dat betaald’. Toen ze luizen had, heb ik de rekening van de apotheek in de schoolagenda gestopt, opdat ze me niet al vooraf zouden veroordelen. Als er luizen zijn in de klas wijzen de vingers altijd snel in dezelfde richting.”

LANGE BRIEF

“Mijn dochtertje (3) zit in de eerste kleuterklas. Ze komt geen enkele keer op tijd. Ik geef mijn kind

gemakkelijk. Omdat ik nu werk als ervaringsdeskundige in de armoede heb ik de waarden van de ‘middenklasse’ kunnen zien en leren. Maar vraag aan mijn man niet om naar de school te gaan of zich bezig te houden met de kinderen. Ik verwijt het hem niet. Ik stel het alleen maar vast en herken in hem hoe veel mensen in de armoede reageren.”

EÉN KIND OP DE VIJF

- Bijna **één op de vijf** kinderen in België leeft in een gezin met een inkomen lager dan de armoedegrens. Dat betekent voor een gezin met twee volwassenen en twee kinderen een netto-inkomen van minder dan 1844 euro per maand.
- Steeds meer **alleenstaande ouders** (één op de drie) komen in de risicozone terecht.
- Armoede is **groter bij allochtone ouders** dan bij autochtone ouders.
- Door de economische crisis sluipt armoede ook de **middenklasse** binnen.

Kansarme leerlingen: valse start op school?

VEEL GEZICHTEN

Kansarmoede heeft veel gezichten:

- generatiearmen: worden arm omdat ook hun ouders arm zijn
- langdurig werklozen: worden kansarm door omstandigheden, crisis, te lage scholing
- alleenstaande ouders: worden arm als gevolg van een echtscheiding of sterfgeval (vooral vrouwen)
- zieken of mensen met een handicap: raken uit het arbeidscircuit en worden afhankelijk
- gekleurde armen: allochtone ouders, vaak laaggeschoold en werkloos.

DIEPE KLOOF

- Welstellende mensen vinden vaak dat zij hun welstand verdienen omdat ze er zelf voor gezorgd hebben. Armen worden bijgevolg verantwoordelijk geacht voor wat ze niet hebben.
- Mensen in armoede hebben al heel wat meegemaakt en dat bepaalt hun leven, denken en kunnen. Ze kijken daardoor anders naar de buitenwereld, ontwikkelen andere vaardigheden en kennis.
- Veel problemen tussen mensen in kansarmoede en de school hebben te maken met elkaar niet of verkeerd begrijpen. De kloof tussen die verschillende leefwerelden is niet gemakkelijk te overbruggen.

MEER DAN GELDTEKORT

Mensen in kansarmoede:

- wonen vaak in slechte huizen en verloederde buurten;
- krijgen ongelijke kansen op school;
- hebben vaak geen diploma en geen werk;
- sukkelen meer met hun gezondheid;
- missen vaak belangrijke vaardigheden: omgaan met geld, structuur bieden aan de kinderen, wegwijzen geraken in papieren en diensten ...

De psychologische gevolgen van armoede wegen het zwaarst: armen voelen zich nagestaard, onaangepast, leven voortdurend in conflicten en onzekerheid. Dat neemt heel wat energie weg die nodig is om je goed te kunnen ontwikkelen.

GEEN VERSCHIL

Leraren bekijken kinderen uit kansarme milieus vlug als slachtoffer, als kinderen met problemen en tekorten (lui, agressief, onverzorgd). Ze vertrekken te weinig van waar arme kinderen wél sterk in zijn (onderhandelen, 'hun plan trekken'). Arme leerlingen verschillen niet van andere kinderen, alleen de omstandigheden thuis verschillen.

Alle ouders willen het beste voor hun kind, maar:

- werken aan een toekomst legt een **zware last** op de schouders van kansarmen, ze ervaren voortdurend stress;
- elke dag consequent handelen, straffen en belonen is moeilijk. **Andere problemen** domineren;
- kinderen krijgen **weinig bevestiging en stimulansen**. Tegelijkertijd stellen hun ouders zich heel strijdbaar op: aan hun kinderen wordt niet geraakt;
- ouders moeten hun kind **een weg** wijzen die ze nooit zelf hebben gevonden en ze moeten **een taal** spreken die ze zelf niet spreken.

”Armoede tast je eigenwaarde aan, het maakt je onzeker. Je financiële problemen ‘outen’ doe je niet zomaar. Toch heb ik op school een afbetalingsregeling gevraagd. Maar wat met ouders die niet zo mondig zijn?”

(Chantal, alleenstaande mama van vijf kinderen)

ONDERWIJS ALS HEFBOOM

Armoede is een maatschappelijk probleem, maar onderwijs is wel dé hefboom om ze te bestrijden. Vaak slaagt de school er echter niet in de achterstand van kansarmen weg te werken.

- De gezondheid van het kind, de opleiding van zijn ouders, de pedagogische en financiële draagkracht van het gezin, de structuur thuis ... zorgen voor een **ongelijke startpositie**.
- De **kostprijs van het onderwijs** varieert sterk volgens de onderwijsrichting. Het technisch en beroepsonderwijs rekruteren meer kansarme jongeren en zijn duurder dan het algemeen secundair onderwijs, waar meer jongeren uit goeude gezinnen voor kiezen.
- De **thuiscultuur** beïnvloedt de slaagkansen en prestaties van kinderen. Hun wereld sluit niet aan bij de schoolcultuur.
- **Ongelijkheid groeit**. Kinderen uit zwakkere milieus gaan vaker naar het beroeps- of buitengewoon onderwijs. Bijna één op de vijf jongeren verlaat het secundair onderwijs zonder diploma.

Geloven in je leerlingen is volgens professor **Ides Nicaise** van het Hoger Instituut voor Arbeid en Samenleving de voornaamste succesfactor om als leraar en school om te gaan met kansarme leerlingen.

“Ook met kansarme leerlingen hoog mikken”

Hebben scholen oog voor kansarmoede?

“Heel wat scholen weten maar al te goed wat armoede is: onbetaalde rekeningen, taalbarrières, grote leerachterstand ... Sommige scholen staan daardoor zelf onder enorme druk. Ze krijgen nu gelukkig meer financiële ademruimte, maar ze hebben ook nood aan knowhow en menselijke ondersteuning. Voor andere scholen is armoede een ver-van-mijn-bed-show: ze hebben het profiel van eliteschool ontwikkeld of richten enkel aso in waar weinig kansarme leerlingen binnen raken.”

ningen over coöperatief leren tot brugprojecten in het deeltijds beroeps onderwijs.”

Wat is het verschil tussen scholen die met succes omgaan met kansarmoede en de andere?

“Ten eerste: geloven in je leerlingen. De spectaculairste onderwijsinnovaties voor achtergestelde doelgroepen durven hoge verwachtingen te stellen. De ultieme ambitie moet ‘gelijke uitkomsten’ blijven. Als kansarme leerlingen al met een grote ach-

“De ene school weet heel goed wat armoede is, voor de andere is het een ver-van-mijn-bed-show”

Kunnen scholen iets aan kansarmoede doen?

“Het onderwijs alleen kan armoede niet uitroeien: er moet op alle fronten tegelijk gewerkt worden. Toch maken scholen vaak meer verschil dan men denkt: ze slagen erin leerlingen echt uit de armoede op te tillen. Zo zijn er bijvoorbeeld brede scholen die zich volledig geïntegreerd hebben in het leven van een volksbuurt, magneetscholen die door een krachtige leeromgeving hun isolement als concentratieschool hebben doorbroken en een gezonde sociale mix bereikten ... Er zijn zo véél goede praktijkvoorbeelden: van beter gespreide schoolreke-

terstand in de kleuterschool instromen, moeten ze een langer traject afleggen om diezelfde eindmeet te bereiken. Ten tweede: jezelf en ‘het systeem’ voortdurend kritisch bevragen over mogelijke discriminatiemechanismen (selectie bij inschrijvingen, overhaaste verwijzingen naar het buitengewoon onderwijs, het hoofddoekenverbod ...). Die mechanismen volledig uitschakelen, zou een groot succes zijn. Ten derde: deskundigheid. Alle betrokkenen moeten de leefwereld van armen en de strategieën om de schoolse achterstelling van deze groep ongedaan te maken, kennen.”

“Dankzij jou komt je zoon nu op zijn twaalf jaar meestal naar school en is hij grotendeels gezond.

Dat vind ik een geweldige prestatie als ik zie wat jij daar allemaal voor moet doen.”

(leraar tegen een kansarme moeder die zich een slechte ouder voelt)

Heeft jouw school aandacht voor (kans)armoede?

DOE DE TEST

- ja nee Ons inschrijfteam heeft oog voor signalen van (kans)armoede.
- ja nee Wij helpen ouders om de schooltoelage aan te vragen.
- ja nee Wij doen moeite om ouders op school te krijgen.
- ja nee Ouders werken actief mee aan ons schoolbeleid.
- ja nee Ouders weten precies welke schoolkosten ze kunnen verwachten.
- ja nee Ouders kennen alle betalingsmogelijkheden die we aanbieden.
- ja nee We confronteren onze leerlingen nooit met onbetaalde facturen.
- ja nee We organiseren huiswerkbegeleiding.
- ja nee Leerlingen kunnen op school na de lessen werken met computers, atlassen ...
- ja nee Brieven ogen aantrekkelijk en zijn opgesteld in eenvoudige taal.
- ja nee Leraren weten wat (kans)armoede is en houden er in de les rekening mee.
- ja nee We hebben relaties met het sociaal-culturele netwerk rond de school.

Hoe meer je ‘ja’ antwoordt, hoe meer je school rekening houdt met (kans)arme leerlingen.

Kansarmoede: herken de signalen

Of je leerlingen kansarm zijn of niet, daar heb je als school weinig vat op. Maar goed onderwijs is een van de belangrijkste ontsnappingsroutes uit de kansarmoede. Daar kan je school wél aan werken. Kansarmoede is vaak een rem op succes op school. Scholen reageren niet of gebrekkig, omdat ze de problemen van hun leerlingen niet kennen. Een goed kansarmoedebeleid begint bij signalen herkennen. Zijn er in je school geen kansarmen ... of zie je ze niet?

“ELKE LERAAR IS OOK HULPVERLENER”

“Een school moet mee ‘zorgen’ voor haar leerlingen. Elke leraar is vandaag ook een hulpverlener”, zegt Ivo Roggemans van het CLB GO-Mechelen. “Rekening houden met kansarmoede is werken aan de talenten van ál je leerlingen. Niet makkelijk. Bij kansarmoede spelen heel wat factoren een rol: zowel thuis - de job van de ouders, de woonomstandigheden van het gezin, de visie van de ouders op het belang van de school - als op school. Die vragen allemaal een andere aanpak: een goede studie(her)oriëntering, een constructief leerplichtcontrolebeleid, GOK-middelen al of niet maximaal

aanwenden, een hulpverleningsnetwerk aanleggen en onderhouden, laagdrempelige taal.

Het CLB ondersteunt de school op al die vlakken. Als school kun je niet op alle fronten tegelijk werken, maar door begrip en steun voelen jongeren én hun ouders zich welkom op ‘hun’ school. Je hebt pas kans op slagen als ieder personeelslid (van poetsvrouw tot directeur) daarin elke dag een constructieve én doorleefde houding aanneemt. Folders heb je daar niet voor nodig!”

SIGNALENCHECKLIST

1 BIJ DE INSCHRIJVING:

De ouder(s):

- komen hun kind niet zelf inschrijven;
- is alleenstaand;
- zijn gescheiden;
- zijn laaggeschoold of werkloos;
- hebben een beperkt of onstabiel inkomen;
- zijn niet in orde met de ziekteverzekering.

De leerling:

- heeft ouders met een vreemde nationaliteit of is vluchteling;
- heeft leerachterstand;
- heeft al op veel scholen gezeten;
- woont niet thuis.

2 IN DE SCHOOL EN IN DE KLAS:

De leerling:

- is vaak afwezig of komt te laat, spijbelt;
- doet niet mee aan (betalende) activiteiten of uitstappen;
- heeft meestal dezelfde kleren aan, heeft een onverzorgd uiterlijk, geen tandhygiëne;
- eet weinig gezond voedsel, 'vergeet' zijn boterhammen;
- heeft geen of te weinig schoolspullen bij;
- heeft vaak lichamelijke of psychische klachten;
- wordt geplaagd of gepest, heeft weinig vrienden;
- is onzeker en kan moeilijk in groep spelen of samenwerken;
- stoort geregeld de les, verdraagt geen opmerkingen, maakt lawaai;
- is (faal)angstig, weinig zelfstandig, vlug ontmoedigd, heeft concentratieproblemen, stelt geen vragen;
- is taalzwak, de thuistaal verschilt duidelijk van de schooltaal;
- maakt geen of slordig huiswerk;
- presteert wisselvallig.

3 BIJ COMMUNICATIE MET DE OUDERS:

De ouders:

- vermijden contact of zoeken impulsief contact;
- komen niet naar het oudercontact;
- werken niet mee bij problemen, willen hun kind naar een andere school sturen;
- betalen de schoolrekeningen niet of te laat;
- reageren niet op brieven, tekenen geen nota's, rapporten;
- reageren niet op een doorverwijzing naar tandarts, oogarts, logopedist;
- schuiven hun taken door naar de leerling: rapport ophalen, afspraken maken, tolken.

4 UIT DE LEEFWERELD VAN DE LEERLING:

Het gezin:

- leeft geïsoleerd, heeft weinig contact met de buitenwereld;
- kent veel conflicten, familieruzies.

De leerling:

- neemt weinig deel aan culturele activiteiten, is geen lid van een jeugdbeweging, sportclub;
- werkt veel buiten schooltijd, heeft weinig hobby's;
- gaat veel uit, leidt een onregelmatig leven, is vaak op straat.

“Wij hebben geen kansarme leerlingen”

*(directeur van een
secundaire school)*

“We willen dat elke leerling hier vertrekt met een diploma”, zegt **Catherine Lesage**, leerlingenbegeleider in het Technisch Instituut Immaculata in Ieper. Drie jaar geleden stapte de school in een project rond kostenbeheersing van SOS Schulden op School. Voor de directeur hét moment om met een beleid rond kansarmoede te starten.

“Samenwerken met ouders is cruciaal”

SPEEL DETECTIVE

Catherine Lesage: “Bij de inschrijvingen spelen we detective. We zoeken naar signalen die op kansarmoede wijzen. Soms durven ouders bij de eerste kennismaking niet vrijuit spreken. Bij de eerste schoolrekening blijkt snel of er betalingsproblemen zijn. De leerlingenbegeleiding zoekt onmiddellijk uit waarom en handelt dat discreet af, rechtstreeks met de ouders. De school biedt een vermindering van de factuur aan of spreiding van betaling. Wij zetten zelf de eerste stap naar een oplossing. Door de vele contacten met ouders houden we de drempel heel laag, ontdekken we problemen en zoeken we samen naar oplossingen.”

MOTIVEER LEERLINGEN EXTRA

Catherine Lesage: “Als leerlingen spijbelen, zoeken we naar de oorzaak. Vaak zien ze geen toekomst voor zichzelf. Of de ouders zien het nut van onderwijs niet in. Dan motiveren we de leerling extra. Of sommige leerlingen hebben geen materiaal. ‘Mama

kan dat nu niet betalen’, horen we dan. Daarom organiseren we begeleide studie voor alle leerlingen. De leerlingenbegeleiding verzamelt verloren voorwerpen om die later te herverdelen. Als een leerling ‘niet in orde’ is wegens problemen zijn de leraren vrij tolerant. Maar die leerling moet wel een inspanning leveren via inhaalmomenten, met extra begeleiding en steun van het CLB.”

WERK SAMEN MET OUDERS

Catherine Lesage: “Samenwerken met ouders is cruciaal. Tijdens het oudercontact is er een praatcafé voor een informele babbel. Zo krijgen ouders het gevoel dat ze niet alleen komen voor negatieve dingen. De school biedt op dat moment ook hulp aan om een schooltoelage aan te vragen. Soms zijn ouders ten einde raad en laten ze de zorg voor hun kinderen over aan de school. De school maakt er een punt van om ze toch te blijven informeren. Zo blijven ze betrokken en kunnen ze later de draad weer opnemen.”

Een sterk armoedebeleid: van inschrijfteam tot schoolfactuur

ZES PIJLERS VAN EEN ARMOEDEBELEID

1. KIES EEN STERK INSCHRIJFTEAM

- **Leid mensen op.**

Zorg voor een vast inschrijfteam met mensen die 'opgeleid' zijn om (kans)armoede te detecteren. De interculturele medewerker van het CLB helpt je graag verder.

- **Zorg voor een warm onthaal.**

Zorg ervoor dat bij de inschrijving altijd een ouder aanwezig is. Een warm onthaal werkt drempels weg en je komt meer te weten. Je school krijgt GOK-uren op basis van twee criteria: thuistaal en het diploma van de moeder. Dat vraag je bij de inschrijving. Sommige ouders schamen zich, waardoor ze niet altijd naar waarheid antwoorden.

- **Wees alert voor signalen die wijzen op (kans)armoede.**

Gebruik de checklist op p. 9.

2. COMMUNICEER ACTIEF, HELDER EN DUIDELIJK MET OUDERS

- **Communiceer eerst.**

Verwacht niet dat iemand zijn problemen aan de grote klok hangt. Zet als school de eerste stap. Behandel alle ouders met respect: niemand wil kansarm genoemd worden.

- **Pas je taalgebruik aan.**

Schoolcommunicatie is voor veel ouders te moeilijk. Gebruik brieven enkel als het nodig is en houd ze kort, duidelijk en concreet.

3. MAAK JE SCHOOL BETAALBAAR

- **Denk na over schoolkosten.**

Kansarmoede valt niet altijd op. Gsm, iPod, hippe kleding ... Maar dat wil niet zeggen dat schoolkosten niet op het (gezins)budget wegen.

- **Confronteer leerlingen nooit met onbetaalde facturen.**

Onderhandel over onbetaalde rekeningen rechtstreeks met de ouders. Ondertussen blijft de leerling meedoen met activiteiten, krijgt hij zijn schoolmateriaal, ontvangt hij zijn documenten ...

- **Help ouders de schooltoelage aan te vragen.**

Geef aan alle ouders informatie over de schooltoelage. Praat erover bij de inschrijving. Bied hulp aan om de toelage aan te vragen. Voor elke leerling die een schooltoelage ontvangt, krijgt de school extra werkmiddelen.

4. CREËER EEN VEILIGE OMGEVING

- **Zorg voor een warme school.**
Geen open communicatie zonder vertrouwen. Zorg dat ouders zich welkom voelen op school. Praat niet alleen over wat misloopt. Overweeg om een lijst aan te leggen van ouders die nooit langskomen. Neem contact op en overtuig hen om alsnog te komen.
- **Stel een vast en bekwaam zorgteam samen.**
Ken alle zorguren toe aan een beperkt aantal mensen. Zo krijgen de ‘zorgverantwoordelijken’ een gezicht en creëer je vertrouwen bij de leerlingen.
- **Bouw aan een brede school.**
Een ‘brede school’ is een school die nauw samenwerkt met de jeugdbeweging, de sportclub, de kinderopvang, het theatergezelschap ... uit de buurt. Zo zet ze leerlingen en hun ouders aan om deel te nemen aan het lokale leven.

5. BOUW EEN STEVIGE STUDIE(KEUZE)BEGELEIDING UIT

- **Zorg voor een goede materiële omkadering.**
Voorzie op school in een studieruimte, toegang tot het web ... en organiseer huiswerkbegeleiding.
- **Pas je taalgebruik aan.**
Kinderen uit een kansarm milieu praten anders. Ze spreken weinig over ideeën (‘stel dat’), veel over concrete situaties en ze gebruiken weinig beeldtaal of abstracte woorden. Maak je uitspraken concreet met voorbeelden en laat de leerlingen vaak aan het woord.

- **Zet in op studiekeuzebegeleiding.**
Wie de schooltaal niet begrijpt of gebrekkige ondersteuning van ouders heeft, geeft snel de indruk dom te zijn. Dit leidt tot het beruchte ‘watervaleffect’ en maakt het voor kinderen extra moeilijk om uit de kansarmoede te ontsnappen. Een goede studiekeuzebegeleiding houdt hiermee rekening.

6. ROEP DE HULP IN VAN SPECIALISTEN

- **Schakel ervaringsdeskundigen in.**
Leraren weten weinig over (kans)armoede en de gevolgen ervan. Nodig een spreker uit van een vereniging waar armen het woord nemen. Informeer bij de gemeente of ze initiatieven neemt om de onwetendheid rond kansarmoede te doorbreken.
- **Benut de expertise van het middenveld.**
CLB, LOP’s, steden en gemeenten, het school-opbouwwerk ... Je school wordt omringd door organisaties die vertrouwd zijn met (kans)armoede en de gevolgen ervan.
- **Werk samen met externe hulpverleners.**
Sommige gezinnen krijgen externe ondersteuning. Maar sociale hulpverlening steunt de kinderen niet noodzakelijk bij schoolse activiteiten. Zoek uit wie de vertrouwensfiguren voor het gezin zijn en voor de leerling zelf. Bekijk samen wat de school kan doen.

“Alle leerlingen hebben baat bij betaalbaar onderwijs. Als school bewaak je de kwaliteit van je onderwijs. Die hangt niet rechtstreeks af van het bedrag dat je uitgeeft of de reizen die je aanbiedt, het is de inhoud die telt.”

(Hervé Werbrouck, directeur Technisch Instituut Immaculata, Ieper)

TIEN TIPS VOOR EEN KOSTENVRIENDELIJKE SCHOOL

- 1 Communiceer al tijdens de inschrijving via de (wettelijk verplichte) bijdrageregeling helder en volledig over schoolkosten.
- 2 Maak gespreide betaling mogelijk. Deel aan alle ouders mee welke betalingsmogelijkheden er zijn. Factureer frequenter en voor kleinere bedragen. Zo ligt de betalingslast voor ouders lager.
- 3 Laat de eerste schoolrekening vroeg komen. Zo ontdek je snel betalingsproblemen.
- 4 Betrek ouders bij het kostenbeleid. Alles doorgesproken met de ouderraad?
- 5 Bepaal je didactische doelen en zoek daarna budgetvriendelijke middelen om die te bereiken.
- 6 Breng alle schoolkosten in beeld. Ook van materialen die ouders niet rechtstreeks aan de school betalen. Is alles nodig? Kan het goedkoper? Zijn er verborgen kosten?
- 7 Laat vakgroepen zich buigen over materialen, uitstappen, boeken ...
- 8 Zoek alternatieve financiering voor projecten en uitstappen. Werk samen met LOP's, regionale technologische centra, de verbroederde gemeente ...
- 9 Zoek subsidiëring voor je activiteiten. Zeg aan ouders voor welke activiteiten ze een tegemoetkoming (o.a. van het ziekenfonds) kunnen krijgen.
- 10 Geef de materialenlijst mee vóór de grote vakantie. De koopjesperiode begint op 1 juli.

8 VRAGEN, 8 ANTWOORDEN

“Declan heeft een geurtje. Zeg ik er iets van?”

▶ Ja. Of signaleer het minstens bij de leerlingenbegeleider. Wees discreet, het is vaak al een prestatie dat Declan op school zit. Hem confronteren met zijn gebrekkige hygiëne is niet leuk, maar voorkomt vaak erger. Voer een duidelijk gesprek en draai niet rond de pot. Zoek meteen samen met Declan hoe hij de situatie het best aanpakt. Probeer de onderliggende oorzaak en de rol van de ouders te achterhalen. Toon je appreciatie bij elke kleine verbetering.

“An heeft haar huiswerk wéér niet gemaakt. Hoe lang duld ik dat?”

▶ Toon eerst begrip. Zoek uit waarom ze haar huiswerk niet maakt. Zoek samen met de leerling en de ouders naar oplossingen. Biedt de school huiswerkbegeleiding aan? Is er op school tijd en materiaal om taken en opdrachten uit te voeren? Probeer de ouders te overtuigen van het belang van de school.

“We hebben een ‘sociale kas’. Hang ik dat aan de grote klok?”

▶ Nee. Veel scholen beschikken over ‘geld in de marge’: het budget van een vriendenkring, fondsen uit de ouderwerking, een ‘sociale kas’. In uitzonderlijke gevallen kan de school dit geld gebruiken om financieel zwakke leerlingen te ondersteunen. Wees discreet. Ga ervan uit dat ouders ‘liefdadigheid’ eigenlijk niet willen. Maar er geen reclame voor in de schoolfolder. Zo vermijd je dat je de draagkracht van zo’n initiatief overschrijdt.

“Er is iets aan de hand met Farah. Moet de leerlingenbegeleider of zorgcoördinator me vertellen wat?”

▶ Nee. Nochtans zijn ze niet gebonden aan een beroepsgeheim. Toch kunnen ze autonoom beslissen om informatie niet mee te delen uit respect voor de leerling of omdat een leraar niet opgeleid is om met die informatie om te gaan. Dan moet je het als leraar stellen met vage omschrijvingen als ‘een moeilijke thuissituatie’. Bovendien zijn de leerlingenbegeleider of zorgcoördinator zelf niet altijd op de hoogte. Ze kunnen bijvoorbeeld dossiers van de jeugdrechtbank niet inzien. Het CLB mag dat wel.

“Ik vermoed dat er bij Sven ernstige gezinsproblemen zijn, maar ik heb geen bewijzen. Spreek ik dat uit?”

▶ Niet waar de leerling bij is. Als een leerling spijsbelt, plots agressief is, psychosomatische klachten (vage hoofdpijn, buikpijn) heeft, schakel je de leerlingenbegeleider of zorgcoördinator in. Zij zijn uitstekend geplaatst om een onderzoek te doen, te praten met de leerling, contact op te nemen met de ouders, het CLB in te schakelen ...

“Carolien woont alleen met haar mama. Is ze nu kansarm?”

▶ Niet noodzakelijk. Alleenstaande ouders hebben een groter armoederisico, hebben misschien minder tijd voor hun kind ... Maar kansarmoede hangt sterk af van de individuele situatie waarin iemand zich bevindt. Met de indicatoren voor kansarmoede spring je heel omzichtig om.

MEER INFO NODIG?

“Ik zie de ouders van Soumaya nooit op school. Ik wil hen meer betrekken. Hoe begin ik daaraan?”

▶ Zoek met hen naar een aanpak die binnen hun leefwereld en mogelijkheden past. Ga na of ze begrijpen wat je verwacht. Maak samen een stappenplan, waarbij vooral de ouders bepalen wat, wanneer en hoe. Neem kleine stappen, waarvan de eerste zeker lukken: zo zet je faalangst om in succeservaringen. Daardoor groeit er een vertrouwensband en samenwerking. Kom geregeld samen om zichtbaar te maken wat loopt en waar jullie nu aan zullen werken.

“De ouders van Vicky kunnen de schoolrekening niet betalen, maar geld voor de nieuwste gsm hebben ze wel. Maken ze misbruik van de school?”

▶ Arme leerlingen houden ook van computerspelletjes, muziek, gsm's. Ze willen er vooral bijhoren en ouders willen dat hun kinderen niet moeten onderdoen voor hun vrienden. Dat wil niet zeggen dat de schoolrekening niet doorweegt op het gezinsbudget.

Heb je zelf ervaringen met kansarmoede op school, wil je interessant lesmateriaal tippen? Doe het via het forum van www.klasse.be/ eerstelij (doorklikken naar kansarmoede)

‘Onderwijs, dagelijkse kost? Verkenning rond kostenbeheersing in het secundair onderwijs. Over een beleid dat het lerarenteam en de hele schoolwerking raakt’, rapport van de Koning Boudewijnstichting (2009)

www.kbs-frb.be

(zoekterm ‘dagelijkse kost’)

SOS Schulden op School

sos.welzijn.net

VZW De Link: opleiding en tewerkstelling van ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting

www.de-link.net

Stad Turnhout: signaallijst kansarmoede

www.turnhout.be/schoolopbouwwerk/

‘Poverty is not a game’ (Ping): educatieve online game van o.a. de Koning Boudewijnstichting

www.grin.be/ping/

Vlaams Network van Verenigingen waar Armen het Woord nemen

www.vlaams-netwerk-armoede.be/

Vlaams Actieplan Armoedebestrijding, Vlaamse overheid

wvg.vlaanderen.be/armoede/

Wegwijsgids ‘Verenigingen tegen armoede’

www.deverenigdeverenigingen.be

Brede School

www.bredeschool.be

De Eerste Lijn: nu ook op TV.Klasse

Bij De Eerste Lijn hoort ook een filmpje. Kijk en leef mee met de getuigen.

Leer van andere scholen. Allemaal op www.tvklasse.be

Checklist eenvoudig communiceren

Hoe maak je een eenvoudige brief? Gebruik deze checklist bij elke brief of nota die je voor ouders maakt. Druk hem af op

WWW.KLASSE.BE/EERSTELIJN

Checklist brief

Onze brief:

STRUCTUUR

- heeft een titel die zegt waarover het gaat
- gebruikt alinea's die de tekst logisch en stapsgewijs opbouwen
- gebruikt eenvoudige taal, die niet kinderachtig is
- schrijft getallen in cijfers

ZINNEN

- bestaat uit korte zinnen van gemiddeld niet meer dan tien woorden
- vermijdt samengestelde zinnen
- staat in de tegenwoordige tijd
- gebruikt actieve zinnen in plaats van passieve

WOORDEN

- vermijdt afkortingen
- splitst zo weinig mogelijk woorden
- gebruikt alledaagse woorden
- legt moeilijke woorden uit

VORM

- zorgt voor voldoende regelafstand
- gebruikt een groot lettertype
- zet niets in cursief
- gebruikt foto's, illustraties of pictogrammen om de tekst te ondersteunen

klasse

de eerste lijn

Hoofdredacteur: Leo Bormans

Coördinatie: Leen Leemans

Redactie: Wim De Jonge, Dirk Ploegaerts en Michel Van Laere

Vormgeving: Mieke Keymis, Peter Mulders en Tim Sels

Sites & Multimedia: Michel Aerts en Toon Van de Putte

TV.Klasse: Elke Broothaerts, Hans Vanderspikken en Wouter Vanmol

Verantwoordelijke uitgever: Jo De Ro
Coverfoto: Peter Van Hoof

Dit dossier is het vierde van de vernieuwde reeks. De andere dossiers raadpleeg je nog steeds online op www.klasse.be/eerstelijin.